

Slovenski Pravnik.

Leto XIV. V Ljubljani, 15. oktobra 1898. Štev. 9 in 10.

Jeli pravo tako?

Već šest godina se vodi pravda medju x i y rad diobe zajedničkog imetka. Postupak je redoviti ustmeni; po danih govorih stranaka uskladjeni su spisi i stvar je imala svršiti sudčevim pravoriekom.

Medjutim, prije nego li je sudac dospio, da izdade osudu, molio je y za povratu u prijašnje stanje »ob noviter reperta«, predlažući, da mu bode dozvoljeno priložiti odgovoru njeku važnu izpravu. Nastala je pravda u pravdi, jer se je x opirao predlogu svoga protivnika, ali napokon je y zadobio u svih trih molbah traženu povratu s gorespomenutim učinkom.

Došla je godina 1898, u kojoj je stupio u kriepest novi građanski parbeni postupnik i sada se je morala nastaviti stara pravda.

Prvi sudac odredio je ročište po novome postupniku i usljed utoka x -a proti tom zaključku izjavile su se i obe gornje molbe za postupanje po novome zakonu. X nemože naravski ništa učiniti proti tome, već se mora upustiti u novu razpravu »ab ovo«.

Jeli tako pravo? Zar odgovara slovu ili duhu zakona, da stara pravda, dozorjela do osude, bude sad najedanput razpravljena po novome zakonu proti volji jedne stranke?

Naše je skromno mnjenje, da v predležecem slučaju nije bilo mjesta novom postupniku i da se je pravda morala dovršiti po starom zakonu u smislu propisa članka XLVII. uvodnoga zakona k parbenom postupniku. U tom članku je odredjeno glede starih pravda, da će se iste morati razpravljati po novome postupniku, ako do 1. januarja 1898 nije još izveden odgovor ili ako se nije razpravljalo u samoj stvari.

Tu imamo dakle dvoje, jerbo inače nebi stojao na svom mjestu onaj »ili«: ima pravda, u kojih je već izveden odgovor, a imade i takvih, u kojih nije dan još odgovor ali se je ipak

razpravljalo u samoj stvari. I što so rekli sudci v našem slučaju? Oni su izrekli, da povrata v prijašnje stanje »ob noviter reperta« uništjuje cieli dosadašnji postupak i vraća pravdu u stadijum odgovora, koga ima na novo podnesti *y*; time, kažu sudci, što je dozvoljena povrata sa učinkom, da *y* smije priložiti odgovoru novo nadjenu izpravu, vratila se je pravda u stanje odgovora, koji usljed toga nije jošte izveden i zato na temelju propisa čl. XLVII. spomenutoga zakona, mora se pravda razpraviti po novom postupniku.

Ali to nije istina, da se u našem slučaju ima smatrati nedanim odgovor; pa da bi se i to dopustilo, nije opet istina, da svaka stara pravda, u kojoj nije jošte odgovora, mora se razpravljati po novom zakonu, jerbo čl. XLVII. nepredvidja samo slučaj odgovora, nego ima jošte onaj: »ili ako se nije razpravljalo u stvari«. Na ovu drugu eventualnost su sudci svih triju molba posve zaboravili, dočim su klieštima navukli prvu na konkretni slučaj.

Povrata u prijašnje stanje »ob noviter reperta« neruši, što se je do tada sagradilo u pravdi; ona daje samo pravicu, da se dotičnik posluži novim dokaznim sredstvom u pobijanju protivničkih navoda. To leži u samoj naravi, pače u samom naslovu ove vrsti povrate, kaošto se jasno razumi učinak povrate »ob terminum elapsu« ili »ob malam defensionem«, pri kojih je svrha uništenje celog postupka od stanovitog časa unapred.

Što može učiniti *y*, kad je zadobio povratu s učinkom, da odgovoru priloži novu izpravu? On je ovlašten, da donese u pravdu to novo dokazno sredstvo i protivniku je slobodno pobijati isto, dočim je sudac pri razsudjivanju pravde dužan obazrieti se i na taj novi dokaz. Sve što je bilo već prije izvedeno u pravdi, sva poricanja ili prisege, to ostaje: »noviter repertum« biva samo na dodan jur obstojećemu, ali neuništjuje prijašnje postupanje. To je absolutno pogrešno tumačenje zakona, što su učinili sudci u našem slučaju, proglasivši dogmatično načelo, da povrata »ob noviter reperta« uništjuje celo prijašnje postupanje.

Ali i dopuštajuć, da se restitucija ima tako razumjevati, ipak nije u našem slučaju niješta novome postupniku, jer se

je već »razpravljalo u samoj stvari«. Što znači razpravljati, ako se nije razpravljalo u pravdi, gdje su izvedeni odgovor, protuodgovor, drugotnica, zaključnica, protuzaključnica i još daljna izvedenja i protuizvedenja?

Ali i obzirom na drugu okolnost mora se koriti riešitbu sudaca u gornjem slučaju.

Poznato je, da su se pred 1. januara 1898 na kotarskih sudovih vodile pravde u stvarih, čija vrijednost je daleko bila veća od 500 for., što po današnjem sudovniku već neide osim u odredjenih iznimkah. Sada pitamo mi, što se ima dogoditi s pravdom radi spornog predmeta, prekoračujućeg u vrijednosti iznos od for. 500, ako ima valjati načelo uztvrđeno od sudaca v našem slučaju? Hoće li pravda ostati i nadalje te biti razpravljena na kotarskom sudu ili će se morati odstupiti nadležnomu sudbenom dvoru?

Pradpostaviv što su prepostavili sudci u navedenom slučaju, mora valjati druga alternativa: pravda mora biti odstupljena sudbenom dvoru, i to pravda, koja nesastoji samo iz tužbe, nego iz debelog omota spisa, kakvi su znali narasti pod gospodstvom starog postupnika. Kotarski sudac dakle mora ustupiti pravdu sudbenomu dvoru, a ovaj mora da se bavi istom kao da je tek u stadiju tužbe. Razpisati će se prvo ročište, dati će se ustmena razprava, brez obzira na stotinu araka papira što su ga odvjetnici ili sudci namrčili po starom zakonu.

U našem slučaju je išlo pitanje za razvrgnuće zajednice i diobu zajedničkog imetka u vrijednosti od nekoliko tisuća forinta. Pa zar nisu videli sudci, da ako takva pravda v smislu člana XLVII uvodnoga zakona građanskom parbenom postupniku ima biti razpravljena po ustanovah nove procedure, kotarski sudac nije niti smio odrediti ročište za razpravu na kotarskomu sudu, već je morao bezodvlačno, ili čim mu je prispio predlog za odredjenje ročišta, ustupiti spise nadležnomu sudbenomu dvoru? Kad su već htjeli, da ima valjati novi zakon »in merito«, morali su i uvidjeti, što pak govori sudovnik i uvodni zakon k istomu za takve slučajeve. Tada se nebi moglo poćiniti, što se poćinilo, i zakonu bi bilo udovoljeno barem »quoad formam«.

Dr. Ž. Š . . . ě.

